

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **MUDr. M. D.**, zast. Mgr. Pavlem Gécim, advokátem, se sídlem U Studánky 3, Praha 7, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 3. 2007, č. j. 2 Cad 11/2007 - 10,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 3. 2007, č. j. 2 Cad 11/2007 - 10, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 1. 11. 2006, č. X, žalovaná přiznala žalobkyni od 1. 3. 2006 starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a podle čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) 1408/71, a to ve výši 2911 Kč měsíčně. Žalovaná současně rozhodla, že žalobkyni nenáleží výplata důchodu vzhledem k tomu, že je výdělečně činná.

Toto rozhodnutí žalobkyně napadla podáním označeným jako odvolání, které krajský soud považoval za žalobu. Žalobkyně především namítala, že se až z napadeného rozhodnutí žalované dozvěděla, že v jejím případě nejsou splněny podmínky pro výplatu starobního důchodu přiznaného podle § 31 zákona o důchodovém pojištění, neboť vykonává výdělečnou činnost. V žalobě dále poukázala na to, že o přiznání dávky požádala za předpokladu, že výplatu dávky vylučuje pouze výdělečná činnost v České republice. Žalované vytýká, že nebyla předem přesně informována, co je pro ni výhodnější, neboť

přiznání důchodu bez možnosti jeho výplaty jde v její neprospěch. Žalobkyně se proto domnívá, že se jí nedostalo řádného poučení, a žádá, aby byla její žádost o přiznání dávky ze dne 9. 10. 2006 vzata zpět, a uplatňuje nárok na starobní důchod podle § 29 zákona o důchodovém pojištění a jeho proplácení od 6. 4. 2007.

Rozsudkem ze dne 5. 3. 2007, č. j. 2 Cad 11/2007 - 10, Krajský soud v Českých Budějovicích žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění soud uvedl, že v poučení ze dne 31. 8. 2006, jež žalovaná žalobkyni zaslala, je výslovně a jednoznačně uvedeno, že výplata starobního důchodu podle § 31 zákona o důchodovém pojištění žalobkyni náležet nebude. Soud proto nepřisvědčil tvrzení žalobkyně, že jí nebylo poskytnuto dostatečné poučení, jak s ohledem na povahu úkonu, tak i na její osobní poměry. Odpovídající informace o starobním důchodu, starobním důchodu přiznaném před dosažením důchodového věku a podmínkách jeho výplaty stěžovatelka obdržela, soud tedy uzavřel, že byla dostatečně písemně informována. Poté, co napadené správní rozhodnutí nabylo právní moci doručením, nelze podle soudu vzít uplatněnou žádost zpět a rozhodnout o zastavení řízení. Soud proto uzavřel, že napadené rozhodnutí žalované nebylo vydáno v rozporu s § 37 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, a neshledal ani vady v procesním postupu žalované (§ 4 odst. 2 a § 37 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád). Krajský soud proto žalobu podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včas kasační stížnost z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Stěžovatelka namítala nezákonnost rozhodnutí pro porušení § 4 odst. 2 správního řádu. Je toho názoru, že ji žalovaná o nepříznivých důsledcích její žádosti o „předčasný“ starobní důchod dostatečně nepoučila, jelikož z korespondence mezi účastníky řízení vyplývá, že považovala za rozhodné vykonávání výdělečné činnosti na území České republiky, a proto se domnívala, že nároku na výplatu starobního důchodu podle českých právních předpisů v jejím případě nic nebrání. Podle přesvědčení stěžovatelky se žalovaná nemohla z logiky věci oprávněně domnívat, že poučení, kterého se stěžovatelce ze strany žalované dostalo, porozuměla, a přesto vědomě zvolila variantu, která je pro ni méně výhodná, jelikož jí urychlení výplaty starobního důchodu nepřinese a i po dosažení důchodového věku bude procentní výměra starobního důchodu krácena o 4, 5%, na čemž stěžovatelka neměla zájem. Stěžovatelka se proto domnívá, že rozhodnutí žalované je ve svém důsledku k její tíži, čehož si žalovaná musela být vědoma. Vytýká žalované, že měla vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné poučení považovat za přiměřené tehdy, kdy nejsou důvodné pochybnosti o tom, zda dotčená osoba takovému poučení skutečně porozuměla. Stěžovatelka namítá, že poučení řádně neporozuměla, o čemž nemůže být pochyb, neboť by jinak nezvolila pro sebe méně výhodnou variantu, a to i s přihlédnutím k faktu, že není právně vzdělaná a žije již 25 let v Rakousku. Ač stěžovatelka ovládá český jazyk, podotýká, že její schopnost správně porozumět úřednímu jazyku poučení je nižší. Vytýká žalované, že v napadeném rozhodnutí upřednostnila formu před spravedlností, a závěrem navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla, že se zcela ztotožňuje s právním názorem vysloveným v napadeném rozsudku a na podporu svého tvrzení poukazuje na skutečnost, že není v její kompetenci podsouvat žadateli o dávku důchodového pojištění svůj názor, ale naopak podat informace v takovém rozsahu, aby samotný žadatel projevil svou vůli a sám se rozhodl, jakou dávku důchodového pojištění požaduje přiznat, a to i v případě, že by rozhodnutí žadatele mohlo žalované připadat sebevíc nevýhodné.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti. V kasační stížnosti se stěžovatelka dovolává důvodu podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., podle kterého lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu měl soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.

Ze soudního a správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil následující pro posouzení věci podstatné skutečnosti: Žalovaná převzala prostřednictvím rakouského nositele pojištění stěžovatelčinu žádost ze dne 1. 3. 2006 o přiznání starobního důchodu. K žádosti byly připojeny písemnosti prokazující trvání doby pojištění, doklady o dosaženém vzdělání a rodný list dítěte.

Dne 3. 7. 2006 žalovaná zaslala stěžovatelce přípis, v němž ji v reakci na žádost o přiznání starobního důchodu informovala o podmínkách nároku na starobní důchod podle českých právních předpisů. V přípisu žalovaná citovala § 29 zákona o důchodovém pojištění a zároveň podotkla, že stěžovatelka dovrší důchodový věk ke dni 6. 4. 2007. Dále žalovaná citovala § 31 zákona o důchodovém pojištění týkající se vzniku nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku. Výslovně uvedla, že přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku vylučuje nárok na starobní důchod podle § 29 zákona o důchodovém pojištění. Proto žalovaná stěžovatelku požádala o sdělení, zda si přeje přiznat starobní důchod před dosažením důchodového věku podle § 31 zákona o důchodovém pojištění, tj. ode dne uplatnění žádosti (1. 3. 2006) nebo starobní důchod podle § 29 citovaného zákona od 6. 4. 2007.

Na tuto žádost stěžovatelka reagovala dopisem ze dne 24. 7. 2006, v němž požádala o přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku, a to od 1. 3. 2006. Současně uvedla, že pracuje samostatně jako zubní lékařka v Rakousku. Žalovaná následně stěžovatelku přípisem ze dne 31. 8. 2006 poučila, že podle § 37 zákona o důchodovém pojištění výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 31 citovaného zákona, žadateli nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná činnost nebo je poskytována podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci. Proto žalovaná stěžovatelku znovu požádala o sdělení, zda trvá na přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku podle § 31 zákona o důchodovém pojištění, i když jí výplata důchodu nebude náležet.

Dopisem ze dne 9. 10. 2006 stěžovatelka žalované oznámila, že na přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku podle § 31 zákona o důchodovém pojištění trvá, neboť v České republice nevykonává žádnou výdělečnou činnost. Žalovaná proto dne 1. 11. 2006 vydala napadené rozhodnutí.

Kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud na tomto místě předesílá, že přiznání nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku podle § 31 zákona o důchodovém pojištění a podmínky jeho vyplácení z hlediska aplikovaných právních předpisů nejsou v projednávané věci předmětem sporu, žádný z účastníků řízení stěžovatelčin nárok v tomto směru nezpochybnil, a proto se Nejvyšší správní soud touto otázkou nebude dále zabývat.

S ohledem na obsah námitek uplatněných v kasační stížnosti je pro posuzovanou věc nutné zodpovědět stěžejní otázku, zda žalovaná ve správním řízení poskytla stěžovateli prostřednictvím písemné korespondence dostatečně jasné a srozumitelné poučení o podmínkách výplaty dávky starobního důchodu před dosažením důchodového věku za současného souběhu s příjmem z výdělečné činnosti.

Podle § 4 odst. 2 správního řádu správní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné. Podle § 31 zákona o důchodovém pojištění má pojištěnec nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let a do dosažení důchodového věku pojištěnci ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše tři roky. Podle odstavce 3 citovaného ustanovení přiznání starobního důchodu podle § 31 odst. 1 a 2 vylučuje nárok na starobní důchod podle § 29 a 30 zákona o důchodovém pojištění. V § 37 odst. 2 citovaného zákona je kromě jiného stanoveno, že výplata starobního důchodu, na nějž vznikl nárok podle § 31 téhož zákona, nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná činnost. Podle čl. 12 odst. 3 Nařízení Rady ES č. 1408/1971, o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství, ve znění ke dni rozhodnutí žalované, ustanovení právních předpisů členského státu týkající se snížení, pozastavení nebo odnětí dávek v případě osoby, která pobírá dávky v invaliditě nebo předčasně poskytované dávky ve stáří a vykonává současně výdělečnou činnost, mohou být vůči této osobě uplatněna, i když tuto činnost vykonává na území jiného členského státu.

Z citované právní úpravy jednoznačně vyplývá, že je ponecháno na vůli a rozhodnutí žadatele o dávku důchodového pojištění, zda v případě, že splňuje zákonné podmínky, požádá o přiznání nároku na řádný starobní důchod podle § 29 zákona o důchodovém pojištění nebo zda požádá o tzv. předčasný starobní důchod podle § 30 resp. § 31 citovaného zákona.

Žalovaná jakožto výkonný orgán státní správy na úseku sociálního zabezpečení má na základě § 4 odst. 2 správního řádu ve vztahu k žadatelům o dávky sociálního pojištění poučovací povinnost, jež je projevem ústavně zakotveného práva na právní

pomoc, podle kterého má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Poučovací povinnost správního orgánu znamená především povinnost poskytnout dotčeným osobám poučení o právech a povinnostech vyplývajících z právních předpisů upravujících řízení před správními orgány. Poučovací povinnost týkající se otázek hmotného práva má své místo právě v řízeních, jejichž předmětem jsou sociální dávky (dávky důchodového pojištění), a to za předpokladu dodržení zásady rovnosti účastníků řízení a nestranného přístupu k nim.

Z písemné korespondence mezi žalovanou a stěžovatelkou, jež je součástí správního spisu, vyplývá, že žalovaná podala stěžovatelce adekvátní informaci o právní úpravě podmínek nároku na starobní důchod při dosažení důchodového věku a o nároku na důchod před dosažením věkové hranice a poučila ji, že přiznání dávky podle § 31 vylučuje nárok na přiznání starobního důchodu podle § 29 a § 30 téhož zákona. Poté, co stěžovatelka písemně žalované sdělila, že vykonává výdělečnou činnost v Rakousku samostatně jako zubní lékařka, jí žalovaná odpověděla, že výplata důchodu podle § 31 citovaného zákona by jí nenáležela.

Nejvyšší správní soud posoudil reakci stěžovatelky na uvedený přípis žalované a shledal, že stěžovatelka poskytnutému poučení neporozuměla, když ve svém podání ze dne 9. 10. 2006 uvedla, že na přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku podle § 31 zákona o důchodovém pojištění trvá, neboť v České republice nevykonává žádnou výdělečnou činnost. Z tohoto vyjádření je zjevné, že stěžovatelka vycházela z předpokladu, že jí dávka vyplácena bude, neboť se domnívala, že výkon výdělečné činnosti mimo území České republiky není překážkou výplaty dávky.

Stěžovatelka tedy dospěla k nesprávnému závěru, že se na ni poučení poskytnuté žalovanou nevztahuje. Tohoto chybného závěru si musela být žalovaná vědoma, neboť je zcela evidentní, že stěžovatelka neměla v úmyslu žádat o dávku důchodového pojištění, která by jí nebyla vyplácena. Přiznání předčasného starobního důchodu v dané situaci navíc stěžovatelku poškozuje, neboť do dosažení důchodového věku (tj. do vzniku nároku na starobní důchod podle § 29 zákona o důchodovém pojištění) stěžovatelce dávka vyplácena nebude a později bude pobírat důchod trvale snížený, byť by již splňovala podmínky § 29 zákona.

Žalovaná proto měla stěžovatelku znovu poučit, že starobní důchod podle § 31 zákona o důchodovém pojištění jí před dosažením důchodového věku nebude vyplácen ani v případě, že výdělečnou činnost vykonává v Rakousku, tj. mimo území České republiky.

Nejvyšší správní soud shledal poučení, jehož se stěžovatelce ze strany žalované dostalo, nedostatečným, neboť žalované muselo být zřejmé, že stěžovatelka tomuto poučení neporozuměla, když v podání ze dne 9. 10. 2006 uvedla, že v České republice nevykonává žádnou výdělečnou činnost, a trvala na přiznání pro ni krajně nevýhodné dávky.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že nedostatečné poučení poskytnuté žadateli o dávku důchodového pojištění Českou správou sociálního zabezpečení představuje podstatné porušení ustanovení o řízení před správním orgánem. Má-li nedostatečné poučení za

následek, že žadatel trvá na přiznání dávky, kterou by v případě řádného poučení nepožadoval, způsobuje toto pochybení České správy sociálního zabezpečení nezákonnost jejího rozhodnutí, neboť rozhodla o dávce, kterou žadatel de facto nepožadoval.

Krajský soud tedy pochybil, když poučení podané žalovanou považoval z hlediska zákonných povinností žalované za dostatečné a dospěl k závěru, že nemohlo způsobit nezákonnost rozhodnutí o věci samé. Nejvyšší správní soud je naopak toho názoru, že nedostatečné poučení poskytnuté stěžovateli představuje podstatné porušení ustanovení o řízení před správním orgánem, které vyvolalo nezákonnost správního rozhodnutí. Krajský soud měl proto postupovat podle § 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s. a napadené rozhodnutí pro nezákonnost zrušit, neboť stěžovatelka tuto vadu důvodně namítala již v podané žalobě.

Nejvyšší správní soud shledal, že kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. byl prokázán, a proto Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 3. 2007, č. j. 2 Cad 11/2007 - 10, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, ve kterém krajský soud - podle § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku - zruší napadené rozhodnutí žalované pro nezákonnost a věc jí vrátí k dalšímu řízení.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle ustanovení § 110 odst. 2 s. ř. s. krajský soud.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. srpna 2008

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu